AMMATTIOSAAMISEN KEHITTÄMISYHDISTYS

LAUSUNTO

5.5.2025

Eduskunnan sivistysvaliokunta
VNS 2/2025 vp

Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2026—2029

Eduskunnan sivistysvaliokunta pyytää Ammattiosaamisen kehittämisyhdistys AMKE ry:ltä lausuntoa valtioneuvoston selontekoon talouden suunnitelmasta vuosille 2026–2029 sivistysvaliokunnan toimialan osalta.

Valtiontalouden tila

Julkisen talouden tilaa ovat viimeisen 15 vuoden ajan heikentäneet muun muassa väestön ikääntyminen, työn tuottavuuden heikkeneminen sekä globaaleista kriiseistä johtunut yleinen maailmantalouden heikko kehitys. Alentunut syntyvyys alentaa osaltaan kasvuodotuksia. Lisäksi orastavaa kasvua on taittanut Yhdysvaltojen presidentin ennalta arvaamaton toiminta, joka on vaikuttanut maailmantalouteen.

Valtiovarainministeriö arvioi talouskasvun olevan 1,3 prosenttia vuonna 2025 ja 1,5 prosentin tuntumassa vuonna 2026–2029. Valtion budjettitalouden alijäämän arvioidaan kasvavan 12,6 miljardiin euroon vuonna 2029.

Julkisen talouden alijäämä syveni 4,4 prosenttiin suhteessa BKT:hen vuonna 2024. Talouden elpyvä suhdanne ja hallituksen päättämät sopeutustoimien lasketaan pienentävät alijäämää vuodesta 2025 lähtien.

Hallitus on tehnyt päättänyt talouskasvua tukevista toimista, kuten T&K-rahoituslain mukaisten panostukset kohdentamisesta talouskasvun edellytyksiä tukeviin kohteisiin. Hallitus tavoittelee työllisyys- ja kasvutoimilla 100 000 uutta työllistä. Pidemmällä aikavälillä tavoitteena on nostaa työllisyysaste 80 prosenttiin.

Kasvu vaatii tekijänsä

Jotta Suomen talous pääsisi takaisin kasvu-uralle, tulee kaikkien koulutusjärjestelmän osia vahvistaa varhaiskasvatuksesta korkea-asteelle. Viime aikoina perusopetuksen oppimistulokset ovat heikentyneet. Tällä on vaikutusta toisen asteen koulutukseen sekä myöhemmin korkea-asteen koulutukseen.

Merkittävä osa hallituksen 100 000 uudesta työllisestä edustaa ammattiosaamista vaativia ammatteja. Tarvitsemme riittävää ja pitkäjänteistä panostusta ammatillisen koulutuksen oppivelvollisiin ja jatkuvaan oppimiseen kohdistuvaan koulutukseen sekä maahanmuuttajien ammatillista osaamista vahvistavaan koulutukseen.

Yleistä opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala

Opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokan määrärahataso on kehyskaudella keskimäärin noin 8,7 miljardia euroa. Vuoden 2026 arvoitu kokonaiskehys on 8,765 miljardia euroa ja kehyskauden lopussa 8,707 miljardia euroa. Kehys on hieman supistuva. AMKE toteaa, että toteutuessaan se kuitenkin tarjoaa hallinnonalalle taloudellista pitkäjänteisyyttä toteuttaa tehtäväänsä.

Ammattiosaamisen kehittämisyhdistys AMKE ry
Eteläranta 10 ı 00130 Helsinki ı www.amke.fi

Ministeriöt ovat laatineet ja julkaisseet hallinnonalansa tuottavuusohjelman, jossa kerrotaan tarkemmin toimenpiteistä. Toimintamenosäästöjen toimeenpanossa on jouduttu turvautumaan henkilöstön vähentämiseen ja toiminnan tehostamiseen. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalaan kohdistuu vuosina 2026–2029 tuottavuusohjelmaan liittyviä säästöjä yhteensä 121,8 miljoonaa euroa.

Edellä olevan lisäksi kevään 2025 budjettiriihessä päätetyn 130 miljoonan euron lisäsäästön jakaantumisesta hallinnonaloittain päätetään vuoden 2026 talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä.

Opetus- ja kulttuuriministeriöllä on tärkeä tehtävä koulutusta koskevan lainsäädännön kehittämisessä. Ammatillisen koulutuksen lainsäädäntöä ollaan parhaillaan uudistamassa laajasti. Opetushallitus puolestaan vastaa esimerkiksi ammatillisen tutkintojen kehittämisestä. Kansallinen koulutuksen arviointivirasto Karvi puolestaan tärkeää koulutuksen arviointi- ja kehittämistutkimusta.

AMKE on huolestunut opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalaan kohdistuvien säästöjen vaikutuksista ammatillisen koulutuksen pitkäjänteiseen kehittämiseen. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonoalle tulisikin myös tulevaisuudessa turvata riittävät resurssit hallinnon alan pitkäjänteisen kehittämisen turvaamiseksi.

Ammatillinen koulutus ja julkisen talouden suunnitelma vuosille 2026–2029

Opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokan määrärahataso on kehyskaudella keskimäärin n. 8,7 miljardia euroa. Kehyskauden alussa määrärahoista n. 1,4 miljardia euroa kohdistuu toisen asteen koulutukseen (ammatillista koulutusta ei eritellä).

Hallitusohjelmassa päätettiin alentaa opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan valtionavustuksia asteittain siten, että vuodesta 2027 alkaen säästö olisi 125 miljoonaa euroa. Valtionavustusten alenemisen mahdollinen kohdistuminen ammatilliseen koulutukseen jää epäselväksi.

Ammatillisessa ja lukiokoulutuksessa otetaan käyttöön lukukausimaksut EU/ETA-maiden ulkopuolisille opiskelijoille. Lukukausimaksujen käyttöönottoon liittyvää lainsäädäntömuutosta valmistellaan parhaillaan opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmässä.

AMKE pitää ymmärrettävänä lukukausimaksujen käyttöönoton. Tämä ehkäisee koulutukseen suunnattujen valtionvarojen väärinkäyttöä. Toisaalta Suomi tarvitsee myös ammatilliseen koulutukseen kohdistuvaa koulutus- ja osaamisperäistä maahanmuuttoa. Tarve kasvaa talouden elpyessä. Tästä syystä tarvitaan myös Suomeen kouluttautumaan ja työhön tulemisen kannusteita. Tällaisia voisivat olla esimerkiksi koulutusmaksujen kompensointi esimerkiksi verotuksessa, kun tutkinnon suorittanut henkilö työllistyy Suomeen.

Monien taloustieteilijöiden mukaan hallituksen talouskasvua tukevien toimien vaikuttavuus on epävarmaa. T&K-panostuksen lisäksi ei hallitus ole juurikaan panostamassa koulutukseen. Myös koulutukseen kehittämiseen liittyvän hanketoiminnan rahoitus pienenee voimakkaasti.

Toisaalta ammatilliseen koulutukseen ei myöskään olla kohdistamassa lisäleikkauksia vuoden 2025 yli 120 000 000 euron jatkuvan oppimisen resursseihin kohdistuneen rahoitusleikkauksen jälkeen. Myös kustannustason nousua korjaavat indeksikorotukset (vuonna 2026 korotus on 29,2 miljoonaa euroa) sisältyvät suunnitelmaan. Näiltä osin AMKE pitää ammatillisen koulutuksen osalta julkisen talouden suunnitelmaa tyydyttävänä.

AMMATTIOSAAMISEN KEHITTÄMISYHDISTYS

LAUSUNTO

Ammatillisessa koulutuksessa toteutetaan parhaillaan laajaa lainsäädäntöuudistusta. Rahoitusuudistuksella tavoitellaan koulutuksen parempaan kohdentumista ja vaikuttavuutta esimerkiksi työllistymiseen. Oppimisen tuen uudistuksella puolestaan tavoitellaan esimerkiksi koulutuksen keskeyttämisten vähenemistä sekä sitä, että mahdollisimman monet opiskelijat pystyvät suorittamaan tutkinnon. Toiminnanohjauskokeilulla pyritään muun muassa parempaan koulutuksen alueelliseen yhteistyöhön. Työvoimapalvelu-uudistus haastaa koulutuksenjärjestäjiä uudistamaan palvelutarjontaansa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on asettanut työryhmän, joka tekee esityksiä jatkuvan oppimisen kehittämisestä seuraavalla hallituskaudella.

Ammatillinen koulutus on jatkuvassa muutoksessa ja koulutuksen järjestäjät haluavat vastata yhteiskunnan ja työelämän muutoksiin. Parhaiten tämä onnistuu, kun koulutuksen kehittäminen pitkäjänteistä ja rahoitus ennakoitavaa.

Ammattiosaamisen kehittämisyhdistys AMKE ry

Veli-Matti Lamppu
toimitusjohtaja

Lisätiedot:

Veli-Matti Lamppu, veli-matti.lamppu@amke.fi, 050 344 2554